

REDAKTÖRENS RUTA

Tidningen ges ut av Föreningen NordBi med 2 nummer per år. Föreningen NordBi driver Projekt NordBi. Styrelse vald 2010-2012:

Ordförande: Per Idestrom, Frändevägen 7, 523 38 ULRICEHAMN 0321-33000, E-post: ideper@telia.com , vice ordförande: Per Ruth, Mellanbågen 14, 907 38 UMEÅ, 090-770825, E-post: per.ruth@sofiehjem.ac , sekr. och kassör Ingvar Arvidsson, Ängemyrsgatan 5, 666 31 BENGTSFORS, 0531-61398, 32178, E-post: ingvar.a@nordbi.nu , Sven Carlsson, Djupsjö 35, 914 95 NORDMALING 0930-43077, E-post: sven.carlsson@medkem.umu.se , Alf Andersson, Risbrunn 126,842 94 SVEG 0680-28126, 0703-293243 E-post: blaklintens.bigardar@telia.com Inger Bengtsson, Vitsand 420, 685 94 TORSBY 0560-30091 britttinger2008@hotmail.com , Per Thunman, Skurusundsvägen 44, 131 46 NACKA, 08-7180232, E-post: p.thunman@swipnet.se , Birger Johansson, Sjövägen 3, 961 37 BODEN 070-51565, E-post: bi.birger@telia.com Valberedning: Erik Heedman, Yrkesgatan 11, 974 34 LULEÅ 070-5284716, Jean Berg, Banvägen 6, 686 95 VÄSTRA ÄMTERVIK 0565-50388
Redaktör och projektledare: Ingvar Arvidsson

Redaktionen tar tacksamt emot synpunkter på innehållet och förslag till artiklar till kommande nummer. Medlemsavgiften är 100 kr, vilket innefattar 2 nummer av NordBi-Aktuellt. Prenumerationsavgiften för enbart tidningen är 50 kr per år.

Obs! Skriv alltid in ditt namn och postgironummer på inbetalningskortet!

Du som inte betalt medlemsavgift för 2011 får en påminnelse genom ett inlagt inbetalningskort. Använd medsända inbetalningskort eller betala över Internet. Plusgironummer 625 71 44-3. Tack på förhand!

Detta nummer går ut till cirka 400 adresser. Värva gärna fler medlemmar till föreningen!

Både stora och små **gåvor** till projektet är välkomna. Vi bugar och tackar alla generösa givare! Tack! Gör nordbiprojektet känt genom att sätta vår fina **dekal** på honungsburken (då kan du lätt höja priset). En karta med 24 märken kostar 25 kr.

NordBi-Aktuellt erhåller ekonomiskt stöd för utgivningen av **EU-medel från Jordbruksverket (Landsbygdsprogrammet) och från det Nationella Programmet till avelsverksamheten.**

Besök vår hemsida: www.nordbi.org

Hemsidesansvarig: Pär Wissmark

DAGS FÖR NYA UTMANINGAR

Nu är det dags – inte minst för oss inom nordbi – att se sanningen i vitögat och få till en långsiktig lösning på varroaeländet. Vi vet att det inte fungerar i längden med behandling. Vi måste få bin som kan överleva med kvalster, men med så få som möjligt. Vi har tagit del av de erfarenheter Per Idestrom har förmedlat till oss i artiklar under åtskilliga år och nu senast lyssnade vi på John Kefuss i Hässleholm (se Per Idestroms artikel). Kefuss' Soft Bond-metod är utprovad och beskriven och det är för oss att planera för hur vi ska genomföra vår toleransavel. Ett samarbete med Svensk Biavel har vi tänkt oss, men det är möjligt att vi söker egna pengar från Jordbruksverket för att etablera bigårdar i lämpliga områden för dessa tester. Vi har ett möte med Jordbruksverket 13 april, då vi får möjlighet att diskutera bl a denna fråga.

Svensk Biavel har tagit flera viktiga steg mot ett projekt för varroatoleranta bin. Nu senast med Ingemar Fries utredningsuppdrag (finns att läsa på Svensk Biavels hemsida) och konferensen i Hässleholm. Under alla de år som jag har deltagit i avelskommitténs möten har jag saknat en verklig kompetens i biavel. När Svensk Biavel bildades under ledning av Bengt Andreasson uppstod äntligen ett planerat och målinriktat avelsarbete gemensamt för de olika avelsgrupperna. Bengts insatser i Lunds Biavelsklubb är imponerande, vilket vi fick del av i Östersund 2010, och ett exempel på Bengts kapacitet. Nu har Bengts agerande tydligen inte fallit alla på läppen utan direkt efter konferensen i Hässleholm fick vi beskedet, att Bengt är utmanövrerad ur Svensk Biavel, något som vi verkligen beklagar.

Vi är helt överens med Bengt om att parningsstationerna har haft en alltför dominerande ställning inom biaveln. Bengts pedagogiska modell med en triangel med inseminering i den smala spetsen över parningsstationer, raspningsplatser till friparning i den breda delen var en bra illustration till hur kunskapen om hur viktig binas naturliga parningsbiologi är för samhällets hälsa. Inseminering och parning på parningsstation har också ett berättigande i avelsarbetet men har fått en för stor plats hittills. För oss som har ett begränsat genetiskt material är parning på raspningsplatser särskilt viktig.

För ett praktiskt genomförande av ett varroatoleransprojekt tänker vi oss att etablera bigårdar på 25 samhällen i renparningsområden i den delen av landet med varroa. Vi behöver då en ansvarig i varje område, som vi hoppas kunna få ekonomiskt stöd för. Norra Värmland är ett lämpligt område för en eller flera sådana bigårdar. Var finns det fler lämpliga områden? Tacksamma för tips!

Med en förhoppning om ett bra biår med ytterligare steg framåt för oss i nordbiprojektet. Lycka till alla som drar sitt strå till stacken! Det ser bra ut i mina samhällen och jag har hört positiva rapporter från flera håll. Vi hörs igen framåt hösten!

Ingvar Arvidsson

STORA PLANER I NORRBOTTEN

Vintern i Norrbotten har varit väsentligt kärvare än på många år med drygt 5 månader i en följd utan plusgrader, med månader kallare än -15 grader och många veckor kallare än -20, ned mot minus 30 grader. Detta brukar i sig inte vara en katastrof, många pendlingar mellan plus och minus brukar vara betydligt värre för våra bins överlevnad, men oron finns där ändå. Har de små live mat nog så att de klarat vinterns köld och så de klarar vårens yngelsättning? Biodlare från trakten har redan meddelat att flera avläggare dukat under, troligen ett resultat av den ”usla” sommaren i fjol.

Vitådalen blir rasparningsområde

I övrigt är planerna att återuppta uppbyggnaden och förbättringen av rasparningsområdet i Vitådalen, Råneå, vilket blev tvunget att ”ligga på is” under föregående usla säsong. Detta dels genom vingindexmätningar för att få ett bättre grepp om läget, dels genom smärre omdisponeringar av samhällen inom rasparningsområdet. Fjolårets positiva resultat av vingindexmätningar gav mersmak. Det är riktigt roligt att vara nordbiodlare i Norrbotten. Mer än 1/3 av de uppmätta samhällena hade över 80 % nordiskt inslag, varav flera 100 %-are. Vi planerar införskaffa ytterligare rasrena drottningar, från andra linjer än de som vi redan har, allt för att bredda avelsurvalet. Ett problem som då kan uppstå är att de drottningar som ev. tas från varroasmittade delar av landet då måste passera Ulltuna. Eftersom inte Ulltuna längre är varroafritt så är det lite extra problematiskt. Medarbetarna där har dock ett väl fungerande koncept för att säkerställa att varroakvalster inte följer med drottningförsändelser som passerar för kontroll. Men då gäller det att planera och meddela Ulltuna i god tid.

Drottningodling

Övriga förhoppningar är att våra systersamhällen på Raivoberg renparningsplats klarar sig, men det återstår ju ännu att se, björnen har inte vaknat ännu. Ett samhälle måste dock mätas på nytt då det skedde ett stilla byte i somras. Vi är på gång med att införskaffa mer drottningodlingsmateriel, bl.a. fler Apideor. En drottningodlingskurs och kanske en avläggarkurs planeras men är ännu inte i detalj fastställd. Vi planerar undersöka om det finns möjlighet till bidrag för att kunna utveckla verksamheten ytterligare, problemet är bara att ”någon” måste ha tid. Vem denne ”någon” är har vi inte helt klart med idag, men det ser ut att kunna lösa sig.

Ersättning för björnskador

I övrigt så är det nu inlämnat en överklagan till Länsstyrelsen i Norrbotten som avslagit ersättning för de nordbisamhällen som en björn i Ryssbält, Kalix slog ut i fjol. Länsstyrelsens och Polisens skyddsjaktgrupp såg till att just den björnen inte kan slå fler bikupor. Biodlarna i länet hoppas på ”upprättelse” genom att Länsstyrelsen omprövar och följer den från år 2009 nya ”rovdjurs” författningen NFS 2008:16.

Erik Heedman

JÖSSE VAKTAR KUPORNA I VÄSTERBOTTEN

Vintern kom för att stanna redan i november. En kall snö vinter utan några riktiga varmluftsinsbrott. Bina borde inte klaga. Jag tog en skidtur till en av mina bigårdar som ligger lite bortom allfarvägen och som jag inte besökt sedan invintringen. Styrofoamhuvorna syntes som små upphöjningar i snön. Sedan jag konstaterat att det som vanligt bildats ett betryggande luftutrymme runt kuporna under snön återvände jag med förhoppningen att det råder frid och fröjd där nere. Ännu har jag inte sett någon aktivitet hos mina bin här i Umeå trots några soldagar med flera plusgrader men det brukar ju vara ett tecken på att de sitter lugnt. Det är vilsamt att vara biodlare så

här i mitten av mars om man inte har en alltför orolig läggning. Lådor renoveras, ramar trådas, vax smälts in och planer smids för en säsong som naturligtvis ska bli den bästa på mycket länge.....

Trendiga bristvaror

Min blick råkade falla på en bild av en vaxkaka i senaste numret av trendtidningen Elle där det under rubriken Bamselyxigt står att läsa "snart kommer närodlad honung att bli en lyxvara fullt jämförbar med kaviar". Det var apropå bidöden och att biodlare börjat sätta upp kupor i var och varannan storstad.

Att det fortsätter att vara trendigt med biodling märks också här i Västerbotten där efterfrågan på bisamhällen fortfarande tycks överstiga tillgången. Det är framför allt nya, läs yngre biodlare, som behöver samhällen. Det handlar alltså om biodlingens framtid och det är bara att hoppas att det ska gå att få fram avläggare i sådan omfattning så att ingen frestas att importera bin hit till vårt ännu varroafria län. Uppgiften borde inte vara omöjlig i ett område som förskonats från den omfattande bidöd som drabbat biodlare längre söderut och nere i Europa.

Ett steg i rätt riktning är att Länsförbundet i samarbete med Gröna Navet, ett forum för utbildning inom de gröna näringarna, inbjudit Janne Mårtensson och Stig Hansson från SBR till en utbildningsdag kring dessa frågor den 11 juni på Forslundagymnasiet i Umeå. Samtidigt invigs umeortens nya föreningsbigård som fått en fin placering i vacker miljö där gymnasieutbildningen för jordbruks- och trädgårdsnäring är förlagd. Här hoppas vi att många snart ska få tillfälle att bekanta sig med snälla och produktiva nordiska bin. Att länsförbundets nyvalde ordförande heter Åke Jonsson, aktiv i vårt projekt, är också en positiv nyhet för oss som förvaltar en annan bristvara – den genetiska resurs som stavas Apis mellifera mellifera.

Avelsmaterialet

En viktig aspekt i det fortsatta avelsarbetet är att undvika inavel och vi måste hålla i minnet att hela vårt nordbimaterial ursprungligen bygger på endast ett 30-tal samhällen. Det är naturligtvis frestande att bara odla på toppdrottningar men det kan straffa sig i längden. Att vissa av våra kombinationer förlorat vitalitet kan vara en varningsklocka. Det är lätt att gå i inavelsfällan och även om vi nu försöker skapa större populationer är det viktigt att kartlägga den genetiska bakgrunden hos de drottningar som bygger upp dem. Att odla på många obesläktade drottningar är därför fortlöpande en viktig samarbetsuppgift för oss drottningodlare.

I tabellen har jag försökt lista våra potentiella avelsdrottningar här i umeåområdet. I den bästa av världar har de alla överlevt vintern och kanske finns det fler som kan dyka upp på scenen innan vår korta odlingsäsong är över. Till alla fromma förhoppningar får vi också lägga, att resultaten av de vingmätningar som måste göras inte diskvalificerar alltför många av de nya påtänkta avelsdrottningarna.

Möjliga avelsdrottningar 2011

<u>Id</u>	<u>Ursprung</u>	<u>Mor</u>	<u>Parning</u>	<u>Bedömning</u>	<u>G-värde</u>	<u>Ägare</u>
PR 07901	Baggön	Okänd	Frip.	5 5 3 4 5	?	Per Ruth
KD 0831	Hammerdal	PB 0617	Länglingen	5 4 3 4 4	92	Per Ruth
SC 08106	Stavershult	SC 06905	TN 04223		100	Sven Carlsson
PR 08113	Föllinge	PB 0417	TN 04223	5 5 3 4 5	85	Per Ruth
SC 08201	Hjoggböle	SC 06111	TN 04223	5 5 4 4 5	97	Olle Nygren
SC 08203	Hjoggböle	SC 06111	TN 04223	5 5 3 4 4	96	Olle Nygren
PR 08539	Hammerdal	PR 06106	Ultervik	5 5 3 5 5	96	Per Ruth
SC 09102	Hjoggböle	SC 08201	SC 06905	5 4 3 5 4	?	Per Ruth
PR 09170	Bygdeträsk	PR 05113	Ultervik	5 4 3 4 5	?	Per Ruth
ÅJ 09206	Bygdeträsk	ÅJ 07901	SC 06905	5 3 3 4 4	93	Åke Jonsson
PR 09236	Solberg	PB 08118	Ultervik	5 3 3 4 4	?	Per Ruth
PR 09901	Lillvännäs?	Okänd	Frip.	5 5 3 5 5	?	Per Ruth

Per Ruth
per.ruth@sofiehjem.ac

I VÄNTAN PÅ VÅREN – RAPPORT FRÅN VITSAND I NORRA VÄRMLAND

Vi har haft en underbar vårdag idag, men här har vi fortfarande ett snödjup på 70 cm. Snön på taket till bipaviljongen har inte ramlat av förrän i förra veckan och på norrsidan åkte en del snö ända in mot väggen. Så där måste snön skottas bort, det är framför allt ett samhälle som har problem. Inne i paviljongen är det ett svagt brus, men tar man bort topp isoleringen så hörs det lite högre. Än så länge är det inte dags att göra rensningsflygningningen. Hur det har gått för andra biodlare runt omkring är det för tidigt att säga något om.

Det ser också ut att det äntligen ska bli bin på Selma Lagerlöfs Mårbacka. Det blir en fin reklam för våra nordiska bin.

Jag har här hemma 6 linjer Bygdeträsk, Enerup, Flekkefjord, Hammerdal, Olasbyn och Skedvik och ca 15 samhällen i dagsläget.

Jag kommer att ha parningsplatsen öppen under juli månad. Den som är intresserad av att para drottningar här i Vitsand ska ringa på tel 0560-30091. Drottningarna ska levereras i drönarfria parningskupor. Jag kan även ta imot drottningar i tillsättnings burar men där måste Ni ringa först. Jag och Jean Berg kommer att odla drottningar till biodlare som har behov att köpa.

Jag har 3 drottningar som är särskilt intressanta: ingen svärmning och inga kalkyngel andra egenskaperna är också bra, men dom är inte vingmätta. Dessa är:

Enerup IA 09103
Flekkefjord IA09136
Olasbyn IA09912

Jag önskar alla en underbar vår!

Inger Bengtsson

LÄGET OCH AVELSPLANERNA I GUSTAVSBERG

Allmänt

Det är inte varje vinter som vi här på Sveriges östsidan kan njuta av en skidtur eller promenad på snötäckta fält med knastrande skare och i strålände solsken eller pimpla strömning på våra istäckta fjärdar. Det är en verklig hälsokur som fler borde utnyttja när tillfälle ges och är man dessutom intresserad av fåglar och kan lyssna till ringduvans tutande, koltrastens försiktiga flöjtande och nötväckans enträgna lilla mistlur så är lyckan fulländad. Mars månad kallades i äldre almanackor för Vårmanad eller Ugglemånad och var åtminstone upp till Mellansverige ett passande namn. Mot söderväggen har nu vintergäck och snödroppar tittat upp men bina sitter lugn kvar i kuporna även om det är några som lockats av solens värmande strålar eller känner sig oroliga och flugit ut av allvarligare orsaker för att sedan återvända eller försvinna.

Jag har försiktigt kontrollerat mina 12 samhällen den 13 mars utan att störa dem för mycket och det ser bra ut. Men alla vet att mycket kan förändras till det sämre och före en ordentlig rensningsflykt och efter det att dragbin kommer hem med pollen kan biodlaren aldrig vara riktigt säker på att allt är bra i bisamhället. En bra övervintring är en helt avgörande förutsättning för ett bra biår. Det stora hotet är ju varroaproblemet där vi i vårt område även haft bisamhällen som oförklarligt lämnat kupan p.g.a otillräcklig eller felaktig varroabekämpning eller överförd smitta. De flesta förlusterna beror dock ganska säkert på dåliga förutsättningar redan vid invintringen. I oklarheterna runt biförlusterna finns det forskare som har påvisat att bina både som art, men också när de gäller deras förmåga att bygga upp sitt immunförsvar, är mycket starkt beroende av den miljö de lever i. Bina och blommorna har över evolutionär tid anpassats till inbördes växelverkan och har en symbioskoppling där pollen ingår vid bildandet av skyddsämnen hos bina, som liknar funktionen hos antikroppar hos däggdjuren.

Många biodlare, som köpt drottningar som enligt reklamen påstås ha fantastiska egenskaper, har blivit besvikna när det sedan visat sig att bina efter dem inte uppvisat vad man förväntade sig när de sedan kom igång på den nya platsen. Det är intressant att följa forskningen efter bästa förmåga både när det gäller varroa och genetiken kring biaveln, vilken kommer att vara en förutsättning för att kunna vidmakthålla och utveckla den fortsatta biodlingen runt om i världen.

Jag har sedan 1993 arbetat med linje Hammerdal IA9212 enligt Nordbiprojektets avelsdrottningar och tänker fortsätta med den. Som upplysning till nya Nordbivänner och läsare av NordBi-Aktuellt kan jag berätta, att jag började med biodlingen 1965 och har sedan 1982 inseminerat, indexmätt och selekterat alla mina arbetsbin, drottningar och drönare utifrån morfologiska mätningar av Cubitalindex Diskoidalvinkel, Hantelindex och faktiskt även på täckvaxets utseende som på de nytäckta honungsramarna ska var torr (vit). En blöt täckningen visar ett dominant anlag från *Apis m. caucasica* en biras som kom till Sverige främst genom import från USA på 1960-talet och som tyvärr fortfarande kan ses i många bisamhällen.

I bevarandearbetet och aveln av det nordiska biet ingår naturligtvis även andra kriterier på yttre och inre egenskaper. I allt avelsarbete med våra husdjur och bina, som ju egentligen inte är fullt domesticerade, ingår som mål att anrika värdefulla anlag och ta bort individer som bär på oönskade egenskaper. Människan har faktiskt inte skapat en enda av de raser som för närvarande finns, utan har istället på olika sätt medverkat till att göra en grogg av alla underarter man hittat i det ursprungliga spridningsområdet. Utan hänsyn till att man redan vid APIMONDIA kongressen 1972 beslutade att varje land genom aktiva åtgärder skulle skydda och för framtiden bevara sina ursprungliga biraser. Nordbiprojektet har sedan starten 1990 aktivt försökt skydda vårt nordiska bi *Apis m. Mellifera* men om detta ska lyckas måste fler biodlare i Sverige aktivt medverka i detta arbete.

Planerna inför årets avelsarbete

Jag har alldeles för få samhällen för att kunna genomföra ett heltäckande avelsarbete på drönarsidan och är helt beroende av att kunna tillföra lämpliga drönare utifrån. Jag har genom åren kontrollerat mitt material genom endrönarinsemineringar och olika jämförelser men har inte upptäckt några negativa resultat från inavel, men självklart är jag medveten om riskerna som finns med en alltför snäv genetisk bas. Samtidigt är jag helt övertygad om att de drönare som jag ska använda måste uppfylla de krav som jag anser vara nödvändiga både morfologiskt som produktionsmässigt.

Ett sätt att få in nya gener är att hämta sperma för inseminering från andra biodlare. Det närmaste alternativet är att använda drönare från de två drottninglinjer från Sven Carlsson som finns på Utö i Stockholms skärgård. En förutsättning är att de har överlevt vintern. Andra alternativ är att bila upp till Jämtland eller Västerbotten för att ta sperma från de kontrollerade samhällen som finns där. Om det finns unga drottningar att inseminera där skulle det också vara möjligt att ha med sperma från mina bästa samhällen.

I DALSLAND VÄNTAR VI PÅ SOMMAREN

Nu i mitten av mars ligger det fortfarande 20-30 cm snö och utlovad vårvärme har ännu inte syns till. Men koltrasten sjöng i morse och hackspetten trummade, så fåglarna tror i alla fall på en kommande vår. Jag har nu också varit runt och lyssnat på mina bisamhällen och jag är ganska nöjd. Sju samhällen har dött, vilket innebär att jag har 47 som lever. Detta är väldigt mycket bättre än på flera år och särskilt mot förra året då mer än hälften strök med.

Det finns således goda förutsättning att det ska kunna bli ett bra år för avelsarbetet - tillräckligt många samhällen och bland dem flera nya viktiga linjer. Endast en linje, Skedvik, med två samhällen är borta. Nu hoppas vi på en bra vårutveckling så att samhällena är starka för en tidig odlingsstart. Förra året fick vi skjuta på starten på grund av den kalla våren med svag utveckling som följd.

Parning på Lurö och i Vitsand

Planen är i år att åter komma till Lurö och para där under tidig säsong, för att därefter fortsätta att använda rasparningsplatsen i Vitsand i norra Värmland. Det som diskuterades vid vårt styrelsemöte i början av februari var att försöka bedöma potentiella drönarsamhällen efter deras städningsförmåga. Detta kan ju ses bl a vid botterengöringen i april. Möjligen kan ett utrensningstest också hinnas med för den 20 maj, då samhällena ska vara på plats för att pollinera frukt- och bärträd på Lurö.

Europa vill köpa drottningar

Det finns ett ökande intresse för våra drottningar, inte minst ute i Europa. Jag har redan beställningar från Danmark, Tyskland, Belgien och Tjeckien och Norge har bett att få kakstycken med ägg. Varje år har behovet varit större än tillgången och i år liksom tidigare har vi ambitionen att vi ska täcka efterfrågan och hellre ha ett litet överskott än brist. Här nedan finns några av de avelsdrottningar jag tänker odla efter. Tyvärr hann jag inte med att samla gråbin för vingmätning i höstas, så det får göras så snart det går nu i vår. Någon större oro för att dåliga värden skulle visa sig har vi inte, då de härstammar från mödrar med goda värden.

Tillgängliga avelssamhällen:

Hö8	IA09808	Föllinge	PB08805	V09	5 5 3 4 5	1,51/-5,2 100%
F8	IA09258	Föllinge	PB08805	L09	5 5 3 4 5	1,57/-4,1 96%
G8	IA09508	Enerup	KD07212	L09	5 5 3 4 5	1,52/-4,4 96%
H10	IA09410	Stavershult	IAxx	V09	5 5 3 3 5	
Hö4	SC10302	Stavershult	SC08106	Ho10		
G4	SC10227	Hjoggböle	SC08201	Ho10		
K4	IB1001	Hammerdal	IB0724	V10		
K10	IA09312	Flekkefjord	RS0815	L09	5 5 3 3 5	
K5	IA10305	Sikås	IA06362	V10		
S1	IA08101	Bön2	IA06360	L06		
S2	IA10102	Enerup	IA09508	V10		
S3	PR10101	Hjoggböle	SC08203	H10		
S4	IA0942	Krokvåg	PB0703	L09		
B1	IA10601	Bygdeträsk	IA0877	V10		
K11	HP0803	Läsö83	CJJ83	L08	5 5 3 3 3	1,57/-2,9 96%
Hö6	IA10806	Värmdö	IA09502	V10		

Sven-Inge Johansson och jag ligger i startgrupparna och ser fram ett mot ett framgångsrikt år med produktion av många drottningar med mycket goda egenskaper.

Ingvar Arvidsson

VAD HÄNDER I HÄRJEDALEN 2011

Här kommer en kort rapport från Härjedalen. Vintern har varit snörik, så när vi nu närmar oss våren med binas rensning har vi fortfarande 80 centimeter snö kvar. All snö har kommit när det var kallt, så det är ett jämt torrt snötäcke och snösmältningen går sakta, men solen gör att det är en fin vårvinter nu i mars.

När det gäller den genpool för det nordiska biet, som jag och Olav Calsén tänkt bygga upp i området, har arbetet påbörjats och årets arbete kommer att koncentreras på att mäta vingar för att kontrollera statusen på samhällena i området. Vi kommer även att ta in oparade drottningar för att säkerställa bra parning för nästa år. Vi har även provparat ett par drottningar som det skall bli intressant att följa upp statusen på. Målsättningen är att vi skall kunna ha rena drottningar från minst fem olika linjer i genpoolsbigårdarna.

Det återstår mycket arbete innan samtliga drottningar i skyddsbigårdarna är bytta, där är det för närvarande övervikt av drottningar med c:a 60% renhet, men vi får byta ut efterhand som vi kan få tillgång på nya drottningar. Samtidigt kan vi odla egna och para när vi får fram resultaten från parningsbigården.

Alf Andersson

LYNGTREKK I NORGE OG SVERIGE

Varför vandrar norska biodlare så allmänt på ljunghonung, medan vi i Sverige hoppas få ljunghonung på hemmaplan, men får det sällan. Vi har bitt Terje Lain Knudsen ge oss en beskrivning av hur deras vandringsbiodling fungerar. Red.

I Norge er vandring med bikuber til lyngtrekk vanlig. I Sverige er en slik vandring ikke vanlig. Norske birøktere har ofte undret seg over tallrike bikuber på norsk side av grensen, ingen på svensk side.

Det kan være nyttig å gå inn på www.hedbi.no ”Vandreplasser” og så på ”Plasser i Trysil” og ”Plasser i Femundsmarka”.

Disse plassene administreres av Hedmark Birøkterlag. Vi har ca 400 plasser i dette området. Jeg har selv kjørt gjennom Sverige fra Trysil til Femundsmarka- jeg så ikke en eneste bikube Derimot så jeg enormt mye lyng, sannsynligvis mer en på den norske siden

Hvorfor denne forskjellen ?

1. Historisk. Vandring har lange tradisjoner i Norge. Det har vært vandring fra østlandsområdet til Vestlandet og Sørlandet. På grunn av varroamiddens er det nå restriksjoner på denne vandringen.
2. Utstyr. Vandring krever kuber som er egnet til dette. (lufting på bunn og topp). En honningløsner er også nødvendig
3. Økonomi . Vandrebirøkt er dyrere enn stasjonær birøkt. Forskjell i kiloprisen på honning i de to landene kan være en forklaring.

I Norge vandres det med bikuber i en varebil, på en biltilhenger, eller med lastebiler med hydraulisk lift som tar 4 bikuber på en pall pr løft. Vandring er altså vanlig både for store og små birøktere. De har vandret fordi det er lønnsomt

Til slutt vil jeg driste meg til å komme med noen gode råd til svenske birøktere:

- Ta en biltur fra Støa i Trysil(Mot riksgrensen fra Mora) til Femunden på norsk side av grensen og så tilbake på svensk side. (I begynnelsen av august) Ta gjerne med en kopi av kartsidene på www.hedbi.no slik at du finner de norske bipplassene.
- Ta kontakt med grunneiere
- Sørg forat dere har utstyr som er egnet for vandring.

- Flytt noen få kuber for å skaffe dere erfaring. Som i birøkt ellers er det utallige tabber som kan gjøres, begynn derfor med få kuber

Lykke til !!

Terje Lain Knudsen

terlai@online.no

Når jeg i tillegg till artikeln Terje skrivit vill ha några kompletterande svar om skördeutfallet, lönar det sig verkligen att frakta bikuporna långa vägar för en osäker skörd, svarar han så här:

Vanskelige spørsmål, derfor ungikk jeg å nevne tall.

40 kg er bra. Kan være mer.

I 2010 var det vel 10 til 15 kg, altså ikke verd bryet.

Gjennomsnitt ? Umulig å svare på. Det kommer 0-år iblandt. Skyldes ofte frost i juli.

Dårlig vær under hele trekkperioden kan ødelegge alt. Dette er gambling – og det er vel en del av sjarmen.

Det er en vanlig oppfatning at biene må vandre til lyng. Selv om det er litt lyng der kubene står hele året vil de nødig samle lynghonning hvis de har noe alternativ. Hvis de flyttes til et område med bare lyng "skjønner de alvoret"- og setter i gang.

MÖTET I HÄSSLEHOLM – en milstolpe inom svensk biodling.

*Svensk Biavel AB arrangerade ett avelssymposium 19 mars 2011 i Hässleholm. Föreläsare var professor Ingemar Fries, SLU och professor Peter Rosenkrantz, Hohemheim i Tyskland, men huvudtalare måste dr John Kefuss, amerikan boende i Frankrike, sägas vara. Kefuss är en världsberömd auktoritet vad avser avel av tolerans hos bin mot kvalstret **Varroa destructor**. Mötet blev verkligen minnesvärt.*

Bakgrund

Flera av oss har under många år, med stigande fasa och förtvivlan, betraktat den utveckling som både svensk och internationell biodling genomgår. Extrem inavel och slentrianmässig användning av olika preparat har under lång tid varit legio. Naturligtvis ställs dessa företeelser på sin spets när varroakvalstret är en faktor i sammanhanget.

Visst har preparatens skiftande potentiella giftighet betydelse, och där är vi i Sverige kanske inte så grova syndare. Visst görs många lovvärda insatser inom biaveln, men det allvarliga är att biodlarna och deras rådgivare så konsekvent och mangrant vägrar att beakta såväl naturens som bisamhällets komplexitet. Och just i en sådan felaktigt förenklad värld blir det också möjligt att försvara såväl preparatanvändningens som avelsprogrammens statistiska och endimensionella utgångspunkter. Tyvärr har varken SLU eller Bitillsynen varit något att hålla i handen under denna svåra tid.

Förvånansvärt sällan stöter man på biodlare/biavlare som betraktar den genetiska erosionen som ett problem av betydelse. Man betraktar tvärtom detta specifika levande material (*Apis mellifera*) som en oändlig resurs, en tillgång som man dessutom kan behandla som vilken teknisk produkt som helst utan att det får några konsekvenser! Att man är helt blind för den *naturliga* ordningens förträfflighet styrks av det faktum att varje bitillsynsman tycks vara fullt övertygad om att det bästa man kan göra för svensk biodling är att nogsamt avdöda samtliga vildbisamhällen, allt utifrån presumtionen att de ändå bara sitter och sprider såväl yngelröta som varroa. Denna presumtion har faktiskt ifrågasatts utifrån rent vetenskapliga utgångspunkter av Ingemar Fries.

Biodlarorganisationerna har dessutom under många år odlat föreställningen att vi genom artificiell selektion och korrekt användning av bekämpningsmedel, kan bli herrar över naturen. Djupare insikter i hur naturen fungerar

har överhuvudtaget inte värderats. Visioner och kunskap har saknats i allt väsentligt. De stora förlorarna har naturligtvis varit de svenska biodlarna, och förstås bina själva.

Nu börjar en ny tid

Nu behövs därför en kursändring. Konferensen i Hässleholm kan bli startskottet för en ny epok i svensk biodling. En tid då tolerans hos bina har betraktats som en ouppnåelig utopi, en tid då kraftfull bekämpning har lanserats som det enda sättet att angripa problemet med kvalstret *Varroa destructor*, en tid då konkurrerande uppfattningar systematiskt har motarbetats med alla till buds stående medel – den tiden har nu nått vägs ände.

John Kefuss har i sin kamp mot varroan anlagt ett annorlunda perspektiv. Efter många års användning av bekämpningsmedel insåg han att nackdelarna var alltför stora och att utvecklingen av en motståndskraft hos bina själva var en uppenbar möjlighet. Kefuss talade under mötet i Hässleholm, bland mycket annat, om hur mycket det egentligen kostar att basera sin biodling på bekämpning av kvalstret. Det gäller både tid och pengar. Till detta kommer även aspekter som att bekämpningsmedel innebär risker för såväl bina som biodlarna själva. Kefuss menade att alla biodlare, också av moraliska skäl, borde övergå till att främja uppkomsten av tolerans hos bina de odlar. Och, inte minst viktigt, han talade om hur man ska göra. Behöver jag säga att publiken var mycket entusiastisk?

Så gjorde Kefuss

Efter att ha gått igenom en del begrepp som underlättar förståelsen för hur binas förhållande till *Varroa destructor* fungerar övergick Kefuss till att beskriva sitt ursprungliga ”Bond”-test.

Receptivitet innebär att bina tolererar kvalstrets närvaro och dess normala livscykel. **Resistenta** bin är inte receptiva för kvalstret. I ett resistent bisamhälle finns inga kvalster. **Sensibilitet** innebär att bina uppvisar symptom på kvalstrets närvaro. **Toleranta** bin är parasiterade, men uppvisar inga eller endast små skador. Ett tolerant bisamhälle är alltså receptivt, men har låg sensibilitet. Vilken ljuvlig kunskap, eller hur?

När Kefuss i slutet av 90-talet bestämde sig för att upphöra med *alla* bekämpningsåtgärder, ett beslut som tog honom tre år att fatta, beräknade han att det skulle vara värt insatsen om han bara uppnådde en överlevnadsgrad på 10%! Han var alltså beredd att förlora 90% av sina bin och vara nöjd med det. Så blev det inte. Av hans ca 600 bisamhällen tog varroan knappt 70%, medan drygt 30% överlevde. Denna process tog mycket få resurser i anspråk. Kefuss och hans medhjälpare gjorde nämligen ingenting. Även mätningen av det slutliga resultatet var synnerligen enkel, man räknade in de samhällen som överlevt, kort och gott. Man kan beskriva det som att Kefuss valde att investera i tolerans, att investeringen gav större utdelning än förväntat, och att tillvägagångssättet var synnerligen enkelt.

Den aktuella situationen i Kefuss bigårdar är den att hans vinterförluster är likvärdiga eller lägre jämfört med de biodlare i trakten som utför bekämpningsåtgärder mot varroan. Bina uppvisar vidare Hygieniskt Beteende, och utvecklingen går mot resistens, det vill säga att kvalstren blir färre och färre. Numera upplever Kefuss det som ett problem att det saknas kvalster, då infektionstrycket kan riskera att bli för lågt. Selektionstrycket blir då också lågt.

Kefuss menar, att inte ens ur strikt ekonomisk synpunkt så är bekämpningsåtgärder försvarbara, kvalstertrycket är alltför lågt. Han påstod också, kanske lite skämtsamt, att många biodlare verkar ha gott om både pengar och tid. Annars skulle de väl inte hålla på att bekämpa mot kvalstret så som de gör? Det finns, som sagt, även moraliska synpunkter vad bekämpning beträffar, menar Kefuss.

Soft Bond Test – enkelt, billigt riskfritt!

Det finns saker med Bond-testet som kan avhålla biodlare från att använda sig av det. Det största problemet är att biodlarna är rädda att de skall förlora alla sina bisamhällen.

Därför var man tvungen, insåg Kefuss tidigt, att formulera ett ”Soft Bond-test”, som var både enkelt, billigt och riskfritt. Först då skulle biodlarna våga sig på språnget, menade han.

Kefuss gav exempel på tillvägagångssätt där antalet bisamhällen kunde variera, men där principerna var det viktiga. Ur t.ex. 500 bisamhällen skulle man välja ut de 100 mest produktiva. Ur dessa 100 skulle man välja ut de 40 som var mest hygieniska. Ur de 40 skulle de 20 utväljas som över tid hade det lägsta antalet kvalster. Dessa 20 avelsdrottningar, 4% av de ursprungliga 500, skulle sedan bilda basen för ett avelsprogram avsett att producera toleransdrottningar för utplacering i verksamhetens övriga samhällen. Det är nu som behandlingen upphör inför det slutliga testet.

Konceptet innebär alltså att knappast något enda bisamhälle behöver offras. För att uppnå tolerans behöver alltså den typen av kostnader inte förekomma. Mätningar av skörd, hygieniskt beteende och antal kvalster måste dock ske. Det kan kräva en del resurser, utöver tillgång till ett tillräckligt stort antal bisamhällen att utgå ifrån. Och det är här som vi, och andra avelsföreningar, kan börja sammanställa vad vår investering i tolerans mot *Varroa destructor* kommer att kosta i slutändan.

En investering som ger riklig avkastning

För det är ju precis det som det handlar om: en investering. Man satsar något, och man får något tillbaka som förhoppningsvis är värt uppoffringen. Man satsar tid och arbete under, låt säga, tre säsonger i en första vända. Beroende på hur många samhällen som ingår i processen kan det handla om betydande resurser för den enskilde, men för kollektivet handlar det om små insatser.

I gengäld kan man sedan återgå till den situation som rådde innan kvalstret kom till vår del av världen. Större vinterförluster och sammanbrott under löpande säsong blir ett minne blott. Ja, bina blir faktiskt friskare än förut, då ju ett utvecklat Hygieniskt Beteende håller tillbaka såväl yngelröta som kalkyngel. Skördarna återgår till det normala liksom intäkterna. Och inte minst - ingen tid och inga pengar behöver läggas på olika typer av bekämpningsmedel.

Kan man gissa att det dessutom blir enklare att rekrytera nya biodlare när våra bistammar blivit toleranta? Processen är dessutom generell till sin karaktär, till skillnad från många andra tidigare försök. Man förbättrar inte bara toleransen mot varroa, utan binas hälsa generellt. Visst ger denna måttliga investering en riklig avkastning, eller hur?

Att tänka på

Metoden leder ofrånkomligen till en grad av minskad genetisk variation. Det är därför av stor betydelse att utgångsmaterialet är så diversifierat som möjligt. Samtidigt bör ett utbyte av material ske med andra grupper av biavlare (som kör samma typ av koncept) så att den genetiska bredden kan bibehållas. När det toleranta materialet förmeras måste noga tillses att inga okvalificerade gener blir en del av den processen som då kan äventyras. Parningen måste alltså ske isolerat, eller i vart fall med mycket kraftig drönardominans. Detta är mycket viktigt.

Ett mycket tänkvärt inlägg gjordes också av professor Peter Rosenkrantz med avseende på mätningar av antalet varroakvalster i ett bisamhälle. Rosenkrantz har under ett antal år studerat populationsdynamiken hos bisamhällen i ett avskilt område i Tyskland. Han kunde konstatera att reinvasionen var betydande även i bisamhällen som stod mycket långt ifrån andra bisamhällen. Det spelade nästan ingen roll om andra bisamhällen stod 200 meter längre bort, eller om de stod 2 kilometer längre bort. Detta förhållande *måste* beaktas när vi gör våra beräkningar av antalet kvalster i The Soft Bond Test.

Rosenkrantz' påpekande sätter faktiskt också fokus på något helt annat. Mycket av den biforskning som bygger på jämförelser mellan testsamhällen och kontrollsamhällen har skett när dessa båda grupper av bisamhällen varit uppställda i relativ närhet av varandra. Det kan bara betyda en sak: testsamhällenas kvalsterinfektion kommer att påverkas i betydande omfattning av den reinvasion som utgår från kontrollsamhällena. Mätningarna, och således även resultatet av undersökningen, kan då

vara värdelösa. Inga korrekta slutsatser kan dras av en sådan undersökning. Alla ärliga människor inser naturligtvis det allvarliga i detta.

Till slut

Jag tror att vi alla är ense. Vi kan nu bara gå i en riktning, och det är framåt. Berörda myndigheter kan inte längre förhålla sig passiva. Medel måste ställas till förfogande för att processen ska börja löpa. Svensk Biavel måste få ett specifikt uppdrag av Jordbruksverket att prioritera en toleransprocess av ”Soft Bond Test”-typ. Där ska Föreningen NordBi vara med! Låt oss ge Jordbruksverket en tydlig signal om detta. Varroatoleranta bistammar är den i särklass enskilt största faktorn i framtidens biodling, i Sverige och i världen. Ingen kan påstå något annat!

*Per Idestrom
Ulricehamn*

Styrelsen för Josef Starks stiftelse utlyser stipendium för 2011

En imponerande samling organisationer (däribland SBR och NordBI från Sverige), institut och tunga namn inom biodling, biodlare i olika länder, släkt och personliga vänner beslutade 2004 att inrätta en stipendiestiftelse med syfte att, som en uppmuntran årligen utdela ett stipendium till förtjänstfull ungdom som främjar utvecklingen av biodling i Josef Starks anda, med huvudinriktning på bevarande-arbetet av *Apis mellifera mellifera* L., det mörka biet.

Och i enlighet med Josefs egen generösa person, att vid utdelandet av detta stipendium styrelsen ser till stipendiemottagarens insats och egenskaper före formella meriter.

Till ungdom inom biodling räknas även sökande över 30år. Och arbete med det mörka biet är inte ett absolut villkor.

2011 års stipendium/400 Euro/ kommer utdelas i form av betald registreringsavgift till SICAMM konferensen i Schweiz 2012. Skicka in ditt kandidatförslag före 15 mars 2011 till Sekr. i Josef Starks Stipendiestiftelse, c/o Christina Stark, Nibble18, 755 91 Uppsala, eller till christina@stark.st, märk mailet Stipendium 2011.

För styrelsen tecknar,

Bo W Malmgren, ordförande

Bidrag till Josef Starks Stipendiestiftelse emottages tacksamt.

Bankgiro 5870-8884.

=====

Stiftarna är bl.a. APIMONDIA: Asger Søgaard Jørgensen, Apimondia president - SICAMM, *Societas Internationalis pro Conservatione Apis melliferae melliferae*: Dorian Pritchard, England, ordförande - Föreningen NordBi: Per Idestrom, ordförande - BIBBA - Bee Improvement and Bee Breeders Association: Albert Knight, Tom Robinson, Bob Hirst - The Galtee Bee Breeding Group, Irland: Michael Mac Giolla Coda, ordförande - SBR, Sveriges Biodlares Riksförbund: Nils-Erik Persson, ordf. och Erik Österlund, redaktör.

Tidigare mottagare av stipendiet är

2004 - Norge	Nils Drivdal, special Award
2005 - England	Richard Jefferson
2006 - Sverige	Patrik Berg
2007 - Slovenien	Elis Kadic
2008 - England	Rodger David Dewhurst
2009 - Sverige	Alejandra Vasquez
2010 - Sverige	Tobias Olofsson

”Tysk kemijätte bakom bidöden”

I en artikel i Naturvårdsverkets tidning Miljö-Aktuellt nr 2 2011 författad av Erik Klefbom kan man läsa följande:

Ett mycket populärt växtskyddsmedel tros ligga bakom den omfattande bidöden. Nu pekas produkter från det tyska kemiföretaget Bayer ut i en amerikansk forskningsrapport.

Det har länge funnits misstankar mot att en grupp växtskyddsmedel som kallas neonicotinoider – ett slags nervgift – ligger bakom den stora utslagningen av bisamhällen. Resultatet från en opublicerad amerikansk rapport stärker bevisen, skriver brittiska The Independent.

Neonicotinoider används i första hand för att skydda raps- och majsodlingar. Den första storsäljaren på marknaden hette Imidacloprid och släpptes ut i början av 90-talet. Men medlet har en oförutsedd och mycket negativ påverkan på insekter, inte minst på bin.

En amerikansk studie som utförts vid statliga insektslaboratoriet i Beltsville visar att insekternas känslighet för infektioner ökar även vid mikroskopiska doser. Neonicotinoide tas systematiskt upp av växtens alla delar – även nektar och pollen. Det betyder att pollinerande insekter tar med sig giftet tillbaka till sin koloni och sprider det vidare.

Resultatet från studien har till forskningsledaren Jeffrey Pettis förvåning efter två år ännu inte publicerats.

Flera biodlare och miljöorganisationer menar att det inte går att bortse ifrån de starka bevisen mot neonicotinoider och att medlet borde förbjudas. De menar att det gett upphov till massdöden i bikolonier som först drabbade USA men som senare observerats i flera andra länder.

Användningen av Neonicotinoide har ökat starkt sedan den tyska kemijätten Bayer lanserade produkten i början av 90-talet.

Medlet får sälja i USA och Storbritannien men har förbjudits i Frankrike, Tyskland och Italien. I Storbritannien besprutas idag vart fjärde hektar med medlet.

Det tyska kemiföretaget Bayer hävdar att växtskyddsmedlen är säkra om de bara hanteras på rätt sätt. De vill heller inte kommentera den opublicerade amerikanska studien.

(En berättigad fråga är vad vår riksorganisation gör för att medlet inte ska få användas i Sverige).

IA.